

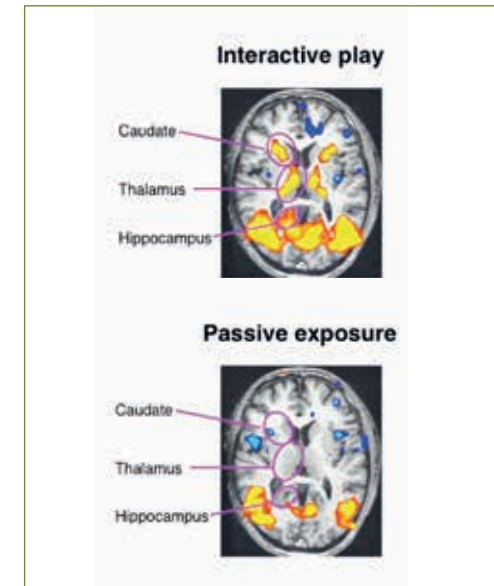
'DET GÅR UD OVER BØRNENES HJERNER'

Det er, for at sige det meget mildt, vældig u hensigtsmæssigt at have dårlige normeringer og utilstrækkelige ressourcer til det pædagogiske arbejde med små børn!

Af Ann Elisabeth Knudsen, cand.mag. i dansk og psykologi, foredragsholder og forfatter

0-14 Arkivfoto!

Graf nr. 1

Størstedelen af de 1-6 årige børn i Danmark går i dagtilbud, som derfor er en helt central arena for deres udvikling, socialisering og læring. Alene af den grund må det også være af afgørende betydning at opnå viden om, *hvordan* man skaber det bedst mulige læringsmiljø i dagtilbuddene, som både understøtter børns læring og trivsel.

Børn fra gode dagtilbud klarer sig bedre i skolen. Punktum.

Forskning viser, at læring har såkaldt kumulativ karakter: Det, der læres tidligt i livet, påvirker omfang, form og indhold i læringsprocesser senere i livet. Flere undersøgelser¹ peger på, at *børn der har gået i dagtilbud af høj kvalitet klarer sig bedre i skolen, både socialt og fagligt (!)*, og at de både på kort og lang sigt får en bedre kognitiv og social udvikling.

1 Se fx Clearinghouse' forskningsrapport fra 2013

Rapporten fra Clearinghouse (se referencen) er en gennemgang og opsamling af de metastudier, der i øjeblikket foreligger fra både dansk og udenlandsk forskning, og er nok det tætteste, man som enkeltperson kan komme på at få et overblik over de næsten 100.000 publikationer, der eksisterer.

Rapporten gennemgår forskning fra 2003 til 2011, som viser, at børns adgang til højkvalitets-børnehave² generelt øger deres intelligens, motivation, skoleparathed og det langsigtede udbytte af undervisningen i skolen³. Desuden peger rapporten på, at disse børn har udviklet et mere positivt syn på sig selv og har større tiltro til egne evner til at lære noget nyt, end andre børn.

Den norske forsker Monica Seland fremhæver i et studie⁴, at en vigtig faktor for børns trivsel er, at de kan nå de voksne og at de har tid. Studiet bygger på cirka 170 børn fra Sør-Trøndelag, som er blevet interviewet; blandt andet om hvad der gør dem glade og kede af det. På negativ siden er børnenes oplevelse af vanskeligheder med at få kontakt til en voksen, når de har brug for det og en oplevelse af, at de voksne skælder mere ud, når der ikke er tid nok: *'58 % av barna synes de voksne ofte eller noen ganger har dårlig tid, og at 53 % av barna synes det ofte eller noen ganger er vanskelig å få tak i de voksne når de trenger det.'* (p. 72-73). Også en dansk rapport⁵ fremhæver kvaliteten af interaktionen mellem voksen og barn som den mest betydningsfulde enkeltfaktor i forhold til børns intellektuelle udvikling.

Relationen til en kvalificeret voksen er altså helt essentiel for børns *trivsel*, men forskningen viser

2 ... defineret som børnehaver med bl.a. god normering og mange uddannede pædagoger ...

3 Side 3-4 i rapporten

4 'Barns trivsel og medvirkning i barnehagen' fra 2012

5 SFI-rapporten 'Daginstitutioners betydning for børns udvikling' fra 2014

også, at det gør en målbar forskel for børns *hjerneudvikling og kognition*.

De to scanninger – se første side af artiklen, graf nr. 1 - viser blodgennemstrømningen i forskellige områder af hjernen, når de er aktive under leg. Forskellen i mængden af hjerneaktivitet er tydelig til fordel for det barn, som har en oplevelse af at være i en relation under legen (interactive play). Dette er dog ikke det samme som, at barnet nødvendigvis er bedre begavet - billedet er blot et mål for hjerneaktivitet, som ville kunne omsættes til læring. Det er en illustration af den udviklingspsykologiske pointe, at '*relation er betingelse for udvikling*'.

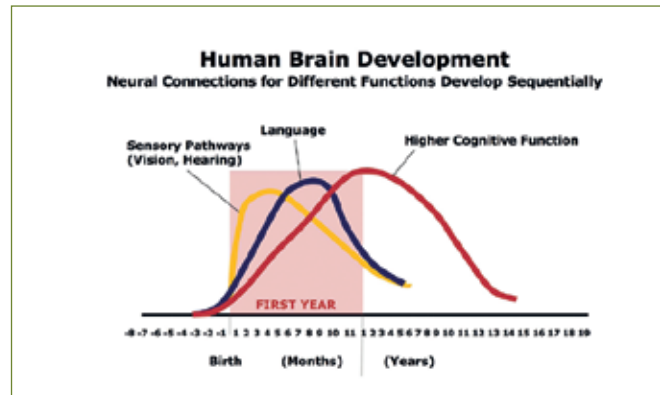
Derfor skal vi være meget forsigtige med at spare på hænder til børn - det går ud over deres hjerner!

Hjernen er mest 'plastisk' i førskolealderen!

Forskning i, hvordan børns hjerner udvikler sig og hvad der er nødvendige betingelser for optimal hjerneudvikling, er afgjort helt grundlæggende. For børnenes trivsel, kognitive udvikling – og i øvrigt også samfundsøkonomisk. Det er en fornuftig investering at sende børn i børnehaver med god normering og høj kvalitet.

Allerede i 2007 opsummerede en forskningsrapport⁶ 5 områder, ethvert samfund bør have fokus på for at kunne udvikle og vedligeholde et stabilt og velfungerende samfund. Det interessante i denne sammenhæng er, at forskningsrapporten har *særlig fokus på førskolealderen*.

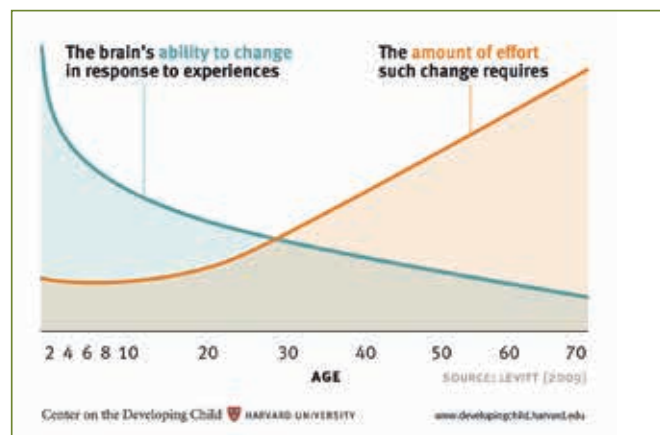
At hjernen er plastisk og kan påvirkes hele livet er efterhånden et velkendt faktum, *men måske har vi ikke nok fokus på, at hjernen er særlig plastisk i førskolealderen* og at det derefter følger bliver vanskeligere at vende en tidlig, uheldig udvikling. I forbindelse med forskningsrapporten fra Harvard University offentliggjorde forskerne nogle grafer, som på smukkeste vis samler og illustrerer deres forskningsdata.

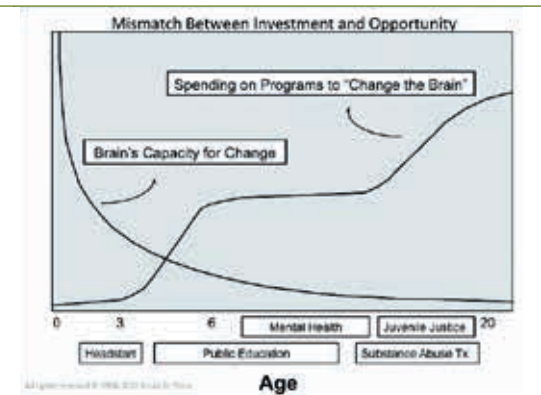
Graf nr. 2

Denne graf anskueliggør, hvornår hvilke områder af hjernen er udviklet, efter princippet om, at simple neurale forbindelser udvikles først og derefter følger mere komplekse neurale netværk. Det sker efter en genetisk kode i forhold til rækkefølge, selvom der kan være små individuelle forskelle i tid. Udover at det er meget tydeligt, at børns hjerner er exceptionelt påvirkelige indenfor de første fem leveår, giver grafen også et billede af, hvordan tidlige erfaringer kan medvirke til at bestemme om senere udviklede neurale netværk i hjernen bliver svage eller stærke. Alle et barns oplevelser og erfaringer indgår i dannelsen af nye kognitive netværk fremover.

Vi burde investere meget mere i førskolebørnene – mens de har hjerner til det!

Graf nr. 3

Graf nr. 4

Graf nr. 3 og 4 illustrerer misforholdet mellem det forskningen i dag kan fortælle os om børns hjerneudvikling og den indsats eller de penge, der bliver brugt på børn. *Harvard Studiet fortæller med al ønskelig tydelighed, at en pædagogisk indsats kan gøre den største forskel for børn i førskolealderen*, og at uanset vi selvfølgelig har en etisk forpligtelse til at arbejde med børn i alle aldre, så bliver hjernens evne til forandring mindre og mindre jo ældre barnet bliver.

Det er udelt lettere at påvirke en hjerne i udvikling end det er at forsøge at forandre allerede etablerede neurale netværk i en færdigudviklet hjerne. Men noget tyder på, at den viden ikke bliver omsat i praksis, hvis man kigger på grafen som illustrerer forholdet mellem hjernens plasticitet og mængden af penge, der bliver brugt på børn. Det er en samfundsmæssig uholdbar strategi at vente med at afsætte penge til børn, til de har udviklet vanskeligheder.

Gode normeringer = Mindre stress for børnene!

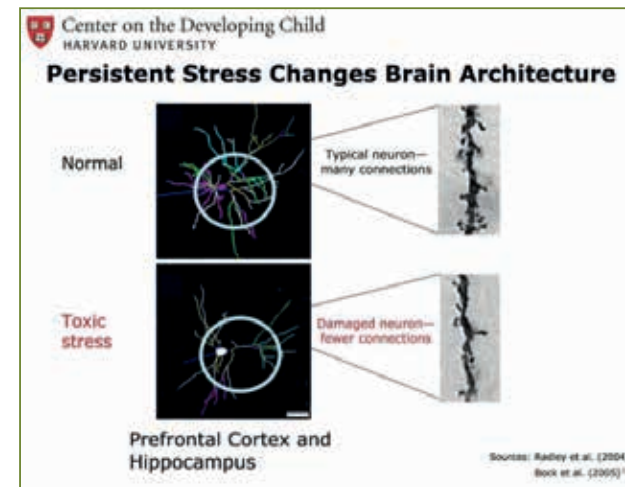
En vigtig afsluttende pointe mere: Allerede i 1974 forsøgte et svensk forskerteam⁷ for første gang at undersøge sammenhængen mellem stressniveauet blandt børn og normeringen i daginstitutionen. Eksperimentet foregik over 18 uger og involverede 100 børnehavsbørn i alderen 2½ til 4½ år fra 10 børnehavsafdelinger. Alle børnene

⁷ Cederblad & Höök, 1980. SFI rapporten fra 2014 beskriver forsøget i detaljer på p. 80-86,

var heltidsindskrevne, og mange tilbragte mellem 8 og 10 timer dagligt i institutionen.

Resultatet: Tydelige målinger af større udskillelse af stresshormoner ved dårligere normeringer samt i større børnegrupper. Yderligere foretog de et 'cross-over' eksperiment, hvor normeringerne blev ændret fra 1:5 til 1:3. *Den bedre normering gav markante forskelle i forhold til færre konflikter mellem børnene, færre tegn på adfærdsforstyrrelser og færre børn som udviste angstsymptomer*. Dette forsøg er senere gentaget adskillige gange og i en kort SFI-rapport⁸ opregner man 5 forskningsforsøg frem til 2005, som verificerer resultaterne fra forsøget beskrevet i 1980.

Tidligere forestillede man sig, at børns hjerner ville restituere efter stress påvirkning, men det gælder kun i forhold til kortvarig stress. Den stress som knytter sig til dagligt at være i en børnehave med for få professionelle voksne svarer til det, Harvard Studiet kalder 'Persistent stress', og som det fremgår af illustrationen fra studiet, så er der ingen tvivl om, at længerevarende stress ødelægger nerveceller og opbygning af neuralt netværk. Det kan på sigt, i skolen, give alvorlige implikationer i forhold til læring, adfærd og trivsel.

Graf nr. 5

⁶ 'Center on the Developing Child' på Harvard University: 'The science of early brain development can inform investments in early childhood'

⁸ 'Stresshormoner hos børn i børnehaver med ændrede normeringer', Mogens Nygaard Christoffersen, 2014

Børns hjerner er den vigtigste ressource, vi har!

Konklusion. 'Det går ud over børnenes hjerner', når vi skærer i budgetterne til dagtilbud, forringer normeringerne og sparer på ekstrem værdifuld professionel voksenkontakt. Der er ingen penge at spare på længere sigt, det er tværtimod på alle måder meget u hensigtsmæssigt at tænke så kortsigtet med den vigtigste ressource vi har i Danmark -> børns hjerner.

Anvendt litteratur

Bratterud, Å., Sandseter, E.B., Seland, M. (2012). *Barns trivsel og medvirkning i barnehagen. Barn, foreldre og ansattes perspektiver*. Skriftserien til Barnevernets udviklingssenter Midt-Norge nr.21. https://www.udir.no/globalassets/upload/barnehage/forskning_og_statistikk/rapporter/barns-trivsel-og-medvirkning-i-barnehagen.pdf

Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. SFI Forskningsoversigt 2014: 'Daginstitutionens betydning for børns udvikling'. Rapport 2/10-2014 Dansk Clearinghouse for uddannelsesforskning - Forskningsserien. 'Virkningsfulde tiltag i dagtilbud. Et systematisk review af reviews.', København 2013 nummer 16.

www.developingchild.harvard.edu - *The Science of Early Childhood Development*, 2007.

Cederblad, M. & B. Höök (1980): *Daghemsård för treåringar. En tvärvetenskaplig, experimentell studie*. Stockholm: Karolinska Institutet, 121.

Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, SFI, 2014, 'Stresshormoner hos børn i børnehaver med ændrede normeringer.'

Knudsen, Ann-Elisabeth: 'Diagnose eller opdragelse. Børn med alle slags hjerner', Gyldendal, 2017.

PETIT

Skoler mangler tid til samarbejde – men nogle steder lykkes det!

Manglende tid udfordrer samarbejdet mellem lærere og pædagoger på flere skoler, kom det frem på Århus Lærerforenings generalforsamling.

Men én deltager, en lærer, henviste til Risskov Skole, hvor der er ugentlige fælles møder. Og her er pædagogerne en stor ressource.

- Jeg er omgivet af dygtige pædagoger. Det går godt både i vores team og i samarbejdet generelt, fastslog hun og fortalte, at det gode samarbejde var kickstartet ved, at lærere og pædagoger satte sig ned sammen og blev enige om, hvad hver især er dygtige til.

- Vi har ugentlige møder, hvor vi kan sidde sammen. For mig er pædagoger en kæmpe stor ressource, sagde Risskov-læreren, der i øvrigt gerne havde set BUPL-Aarhus' formand som gæstetaler på generalforsamlingen.

En fjer i hatten til pædagogerne!

Kilde: <https://www.facebook.com/bupl.dk/posts/1482905265054070>

Pris:
112 kr. pr. stk.
Ved min. 3 eksemplarer:
98 kr. pr. stk.
Incl. moms, excl. porto.

STUENS BOG 2017/2018

- eller gruppens bog, hvis man ikke har stueopdeling - er alternativet til de mange løse lapper papir, beskeder og kalendere, som voksenbordet ofte er overfyldt med. Vi udsender den for 18. år i træk, og vi har mange institutioner, der har brugt den i mange år.

“Stuens Bog” indeholder på én gang sider til:

- ✓ Mødestatistik for børnene 1. aug. 2017 - 1. aug. 2018
- ✓ Børnegruppen: Skema til navne, adresser, tlf.-numre, søskende, m.v.
- ✓ Planlægnings-kalender til aktiviteter, møder og fødselsdage
- ✓ Oversigt over primær-voksne og hvilke børn, de har ansvaret for
- ✓ Skemaer til lege-, emne- og arbejdsgrupper
- ✓ Skemaer til stuens rådighedsbeløb og materialeindkøb
- ✓ Forslag til stamkort
- ✓ Telefonliste

Bestilling:

Mail: bogholderi@paedagogiskforum.dk

Telefon: 86 18 78 88

Online: www.paedagogiskforum.dk

